

Gebaseerd op verrassende feiten uit de
Romeinse geschiedenis

DE
VELEDA
VOORSPELLING
CHRIS HOUTMAN

HISTORISCHE ROMAN

PROLOOG

Brittannia, in het zevende regeringsjaar van keizer Nero¹ Uit de aantekeningen van Elfleda Obrechtsdochter

Duizenden omgehakte eiken. Niet eens gerooid. Het kostbare hout ligt zinloos weg te rotten. Dit was ooit een van de mooiste en heiligste plekken op aarde, Ynys Môn, eiland aan de westkust van Brittannia.² Hier kwamen Kelten en zelfs Germanen van overzee samen om Moeder Aarde te bezingen. Hier brachten ze eer aan hun voorouders door dierbare herinneringen met elkaar te delen, hier ontstonden de verhalen en tradities die hen bezielde tot grootse daden, hier koesterden ze hun kennis van de natuur. Dit heiligdom is door de Romeinen in blinde haat vernietigd. Maar wat hebben deze woudreuzen Rome ooit misdaan? Met hun wijd gespreide takken heetten zij de bezoekers van dit heilige eiland welkom. Een koppel raven vliegt verdwaasd rond. Waar moeten zij dit voorjaar hun nest bouwen?

1 Omstreeks 61 na Chr.

2 Het huidige Anglesey

Drie jaar eerder

Rome, in het vierde regeringsjaar van keizer Nero

Er weerklonk zenuwachtig gefluister in de gang buiten de audiëntiehal van het keizerlijk paleis. Enkele tientallen personen stonden gespannen doch keurig in de rij, in de hoop deze ochtend het woord te mogen richten tot Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus, de jonge vorst die al sinds zijn zestiende jaar als almachtige keizer over hen en tientallen miljoenen andere onderdanen heerste. De wachtenden waren afkomstig uit alle windstreken van het rijk, sommigen hadden er een lange en soms gevaarlijke reis voor overgehad om hun heerser te spreken te krijgen. Ze kwamen uit alle lagen van de bevolking, er waren gewone burgers bij, maar ook Romeinse bestuurders en officieren, schatrijke zakenlui, kunstenaars en wetenschappers, koningen en stamhoofden van bevriende volkeren. Allemaal hadden ze een reden om de keizer te willen spreken. Sommigen waren gekomen met smeekschriften, anderen vanwege een juridisch geschil of bestuurlijke problemen of malversaties. Maar er stonden ook personen tussen die bij het Hof in de gunst hoopten te komen door de geschenken die ze bij zich hadden of de beloften die ze bereid waren te doen. Het was bekend dat sommige extreme vleiers zelfs zover gingen dat ze de keizer tot hun enige erfgenaam benoemden, maar of dat verstandig was viel te bezien, want er waren gevallen bekend dat een dergelijke belofte tot een voortijdige dood had geleid.

Onder het gemêleerde gezelschap van deze ochtend bevond zich ook de vijfendertigjarige Gaius Plinius Secundus. Deze oud-cavalerieofficier was twee jaar geleden naar Rome teruggekeerd, na lange tijd gediend te hebben in Boven- en Beneden-

Germania. Hij was ruim twintig pond zwaarder geworden, nog net niet te dik om eventueel weer in actieve dienst te gaan, maar het was duidelijk dat het goede Romeinse leven grip had gekregen op zijn van nature tot corpulentie geneigde lichaam. Sinds hij weer in de hoofdstad woonde, probeerde Plinius zo veel mogelijk buiten beeld te blijven bij het Hof en gek genoeg maakte juist dit bezoek van vandaag aan de keizer deel uit van diezelfde overwegingen.

‘Wat is de reden van uw komst?’ vroeg een hooghartig klinkende paleisslaaf. De man droeg een met goud afgezette tunica, was opgemaakt als een Egyptische hoerenmadam en sprak met een krakerige falsetstem. In zijn hand had hij een schrijftablet waarop hij de gegevens van de wachtenden noteerde. ‘Wel?’ vervolgde hij ongeduldig, toen Plinius hem niet snel genoeg antwoordde.

‘Ik eh... ik heb een traktaat geschreven dat ik graag aan Zijne Majesteit wil opdragen en aanbieden.’

‘Waarover?’

‘Pardon?’

‘Waar gaat dat stuk over?’ schamperde de protserige uitslover. ‘En waarom zou het de keizer eer verschaffen als zijn naam hieraan verbonden wordt?’

‘Het is getiteld *De laculaione esquestri*, het gaat over...’

De paleisslaaf slaakte een geïrriteerde zucht. ‘Laat me raden: het nut van speerwerpen in de cavalerie.’

Plinius knikte bedeesd, enigszins uit het veld geslagen door de sarcastische wijze waarop hij door deze dienstklopper werd bejegend.

‘En waarom zou dit onze keizer behagen? Denkt u dat hij niets beters te doen heeft dan zich te verdiepen in dit soort flutonderwerpen?’

Plinius moest zich inhouden om niet uit te vallen tegen deze zelfingenomen blaaskaak. Het was schandalig hoe je aan het Hof behandeld kon worden door de aldaar werkzame slaven, maar je erover beklagen was niet verstandig aangezien deze onderkruipers door hun gevele en totale dienstbaarheid altijd het oor hadden van de keizer. Daardoor waren velen van hen, ondanks hun

slavenstatus, belangrijke ambtenaren geworden en waren de gewieksten onder hen veel machtiger dan menig Romeins staatsburger.

Het gefluister op de gang verstomde toen een oudere heer verscheen, gekleed in een hagelwitte *toga praetexta*. Plinius herkende hem meteen, het was niemand minder dan Lucius Annaeus Seneca, de tweeënzestigjarige filosoof en schrijver, die het tot de voornaamste adviseur van de keizer had geschopt. Plinius, die zelf ook veel schreef en studeerde, was ooit een enorme bewonderaar geweest van deze stoïcijnse geleerde, maar dat respect was verdwenen sinds hij uit betrouwbare bronnen had vernomen op welk een schandalige wijze Seneca zichzelf aan het Hof verrijkte met het aannemen van smeergelden, uitbuiting van provinciale en stedelijke gezagsdragers, afpersing van belastinginners en het witwassen van crimineel verkregen kapitalen door op grote schaal te investeren in de zilver- en goudmijnen in Hispania en Brittannia. In zijn chique toga en met zijn kunstig gecoeffeerde baardje oogde Seneca nog steeds als een integere stoïcijn, maar de meeste mensen wisten beter. Als je hem een hand gaf, was het verstandig om daarna te controleren of al je vingers er nog aan zaten.

‘Nee maar! Plinius!’ klonk het. Vanuit de deuropening trad Sextus Afrianus Burrus, de prefect van de Praetoriaanse Garde, naar voren. Plinius kende hem uit de periode dat Nero’s voorganger keizer Claudius de scepter zwaaide in Rome. Burrus hield indertijd toezicht op de financiën van het rijk, maar op voorpraak van Agrippina, Nero’s moeder, was hij vier jaar geleden benoemd tot prefect van de keizerlijke lijfwacht, een van de machtigste posities van het rijk. Met een spottende glimlach beende de bullebak op Plinius af.

‘Wat brengt jou hier, ouwe paardenneuker? Waar heb je uitgehangen de laatste twee jaar? Zit jij alleen maar je geld te tellen op je landgoed in Comum of ben je ook nog met iets bijzonders bezig?’

‘Ik heb een geschrift dat ik graag aan de keizer wil aanbieden.’ Hij toonde Burrus de titel van de boekrol die hij bij zich had.

‘Speerwerpen bij de cavalerie?’ Burrus keek bedenkelijk. ‘Serieus?’

‘Er staan enkele interessante tactische innovaties in, waar alle cavalerie-onderdelen van onze legioenen baat bij kunnen hebben. In die zin dient het een algemeen belang. Ik dacht dat ik de keizer er een plezier mee kon doen.’

‘Ik ga je niet verbieden om het aan Zijne Majesteit aan te bieden, maar stel je je er niet te veel van voor. Heb je niks beters?’

Met opzet trok Plinius zijn meest onbenullige gezicht. ‘Mischien. Ik ben thuis ook nog bezig met een achtdelig boek getiteld *Dubiis sermonis octo*, een uitermate leerzame verhandeling over onze grammatica, al zeg ik het zelf. Met een aantal leuke suggesties over hoe je kunt spelen met taal en hoe je...’

Burrus onderbrak hem, schudde meewarig zijn hoofd en wees verveeld op het speerwerptractaat. ‘Geef maar hier.’

‘Maar ik wilde het persoonlijk aan de keizer aanbieden.’

‘Dat zou ik niet doen. Nero heeft een ongelofelijke pestbui vandaag. Ik zorg dat hij het op een gepast moment ontvangt.’

Plinius probeerde zo teleurgesteld mogelijk te kijken. ‘Dus ik mag niet op audiëntie?’

‘Het mag. Het is zelfs je goed recht als Romeins staatsburger, maar is het verstandig, moet je je afvragen. De keizer heeft vanochtend in razernij een van zijn favoriete slaven halfdood geslagen. Je mag blij zijn als hij je straks dit hele geschrift niet in het openbaar laat opeten. Ga lekker naar huis en stort je op dat acht-delige boek over onze grammatica. Neem er alle tijd voor, zou ik zeggen. Ik wens je een fijne dag.’

En met die woorden werd Plinius het paleis uit gewerkt. Hij kon een flauwe glimlach amper onderdrukken toen hij het met marmer beklede gebouw verliet en de trappen van de Palatijn afliep. Missie geslaagd, dacht hij bij zichzelf. Ik sta nu bij het Hof officieel te boek als de saaiste en de meest zinloze man van Rome. Van mij worden geen grootse daden meer verwacht. Prima. Dan kan ik thuis heerlijk rustig verder werken aan mijn projecten die er wél toe doen!

Het Heilig Woud van Baduhenna, niet ver van de Westfriese kust

‘Geen haar op mijn hoofd die eraan denkt!’ reageerde de oude zieneres Aurinia verontwaardigd. Ze had bezoek van twee Friese stamhoofden, genaamd Malorix en Veritus. De mannen waren in gezelschap van hun geromaniseerde stamgenoot Obrecht, die zich tegenwoordig Sextus Valerius Genialis noemde. De laatste was tevens de vader van de zeventienjarige priesteres Elfleda, die hier in Heiloo al sinds haar vijfde levensjaar in opleiding was. De drie krijgers waren gekomen met een buitengewoon verzoek.

‘We willen een nieuw bondgenootschap sluiten met Rome,’ legde Malorix uit. ‘Onderdeel van die overeenkomst zijn de weidgronden ten zuiden van de Rijn, die we nodig hebben voor onze paarden en koeien, maar dat kan alleen als de Romeinen ons in die gebieden toelaten. En u weet net zo goed als wij dat er bij het afsluiten van een nieuw verbond ook een gijzelaar moet worden aangeboden namens de Friezen.’

‘En waarom denken jullie dan uitgerekend aan Elfleda?’

Verscholen achter een van de houten beelden in het heiligdom luisterde de jonge priesteres in kwestie mee met het gesprek dat over haar toekomst werd gevoerd. Het bezoek verwarde haar. Sextus Valerius was haar vader maar het was alweer zo lang geleden dat ze hem had gezien. Al bijna twintig jaar diende hij als cavalerist in de Romeinse legioenen en ze had hem alleen meegemaakt als hij verlof had. Hun familie bezat sinds twee generaties het burgerrecht van Rome aangezien de grootvader van Elfleda een hulptroeper was geweest in de campagnes van de Romeinse generaal Germanicus, ruim veertig jaar geleden. Dat haar vader zo’n bewondering had voor alles wat Romeins was,

stak haar bijzonder. Al ruim twaalf jaar werd ze in Heiloo voorbereid op haar toekomstige taak. De Friese godenwereld, de rituelen, verhalen en tradities van hun stam vormden de rug-gengraat van haar bestaan, afgezien van de fenomenale kennis van de natuur die Aurinia op haar had overgedragen. Maar nu was nota bene haar eigen vader aan komen zetten met dit verschrikkelijke plan om haar hier weg te halen en als gijzelaar af te vaardigen naar Rome! Ze was nog lang niet klaar met haar opleiding, en bovendien kon ze Aurinia, die inmiddels behoorlijk op leeftijd was, niet zomaar achterlaten.

‘Elfleda is door onze goden gezegend, mannen,’ sprak de oude priesteres halsstarrig. ‘Ze is van groot belang voor onze toekomst.’

‘Dat is ze zeker,’ antwoordde Sextus. ‘Haar aanwezigheid als gijzelaar aan het Romeinse Hof kan onze band met Rome alleen maar versterken. Denkt u zich eens in wat voor grote eer het is dat zij onze stam daar vertegenwoordigt!’

‘Voor wie is het een eer?’ vroeg Aurinia kritisch. ‘Voor u?’

Sextus wimpelde haar lastige opmerking weg. ‘U weet dat aan het Romeinse Hof meer belangrijke jonge gijzelaars verblijven, kinderen van buitenlandse koningen en stamhoofden die dezelfde opleiding krijgen als de zonen en dochters van Romeinse senatoren en *equites*.³ Elfleda zal over enkele jaren vloeiend Latijn spreken en lezen, alleen dat al is een gigantisch pluspunt.’

‘En als er problemen komen tussen de Friezen en de Romeinen? Wat gebeurt er dan met haar?’

De drie krijgers stonden met de mond vol tanden. Ook zij wisten maar al te goed dat in geval van een opstand of een gewapend conflict, de Romeinen er niet voor zouden terugdeinzen om ook hun gewaardeerde gijzelaars te doden.

‘Dat gaat niet gebeuren,’ verzekerde Malorix haar tegen beter weten in.

‘O nee?’ antwoordde Aurinia bits. ‘Ik heb de Friese opstand

3 Romeinse ridderstand

van dertig jaar geleden meegemaakt. Toen leek ook alles pais en vree tussen ons en de Romeinen, maar toen er een nieuwe procurator kwam, was het binnen de kortste keren oorlog. Wij kunnen misschien dan wel van goede wil zijn en vrede nastreven, maar dat zegt niets over de Romeinen. Leer mij die engerds kennen!’

‘Nogmaals, ik beloof u dat dit nieuwe bondgenootschap geen spanningen gaat opleveren,’ herhaalde Malorix.

De oude priesteres gebaarde hem te zwijgen. ‘Ik weet het goed gemaakt,’ snerpte ze, na even te hebben nagedacht. ‘Hebt u kinderen?’

‘Ja. Hoezo?’ De Friese leider kneep zijn ogen samen.

‘Hoe oud?’

‘Twaalf en veertien.’

‘Prima. Stuur hén naar Rome! Men verwacht toch vooraanstaande gijzelaars van onze zijde? Kinderen van stamhoofden en koningen?’

Malorix schudde het hoofd. ‘Onmogelijk. Ik heb twee jongens.’

‘Nou en?’

‘Sinds het debacle met Arminius, willen de Romeinen van Germaanse stammen vooral vrouwelijke gijzelaars.’

Aurinia viel stil. Ze wist dat Malorix gelijk had, in Rome waren mannelijke Germaanse gijzelaars niet meer welkom.

‘Heus, vrouw Aurinia,’ betoogde Veritus. ‘Elfleda is het beste wat we de Romeinen te bieden hebben.’

Geïrriteerd wendde de priesteres zich tot Sextus Valerius. Met opzet sprak ze hem aan met zijn Friese naam. ‘Luister, Obrecht, twaalf jaar geleden werden de bijzondere gaven van jouw dochter herkend, door niemand minder dan de heilige Velede, zieneeres aller Germanen. Je was erbij toen het gebeurde. Ik heb de eer gehad om Elfleda sinds die tijd als leerling aan mijn zijde te hebben. Ze is inderdaad het beste wat we de Romeinen te bieden hebben, maar willen we dat?’

‘De leiders van onze stam hebben het gezamenlijk besloten,’ memoreerde Malorix.

‘Hebben diezelfde leiders de goden geraadpleegd, voordat dit besluit werd genomen?’

‘Nee.’

‘Dan is dat het eerste wat we gaan doen.’ Aurinia zette de handen in haar zij. ‘Ik geef Elflada niet aan jullie mee, zonder dat ik zeker weet dat dit besluit een goddelijke zegen heeft!’

‘Hoelang gaat dat duren?’ vroeg Elflada’s vader.

‘De goden laten zich niet dwingen,’ snauwde Aurinia. ‘Maar ik weet het goed gemaakt. Laten we alvast een stuk in de richting van Rome reizen.’

‘Hoezo?’

‘Het heiligdom van de Valeda ligt een paar dagmarsen voorbij Castra Vetera⁴, aan de rivier de Lippe.’

‘Ik ken het,’ sprak Sextus. ‘Ik ben daar gelegerd.’

‘Prima. We gaan te rade bij de Valeda. Zij is de zieneres die Elflada’s uitzonderlijke gaven heeft herkend, laat haar ook degene zijn die onze goden raadpleegt... kunnen jullie je hierin vinden?’

De drie mannen knikten, dit leek een alleszins redelijk compromis. En bovendien waren ze dan ook meteen al een stuk dichter bij Rome, hun einddoel.

Aurinia scherpte haar bedoeling echter nog wel even aan: ‘Maar wat de heilige Valeda ook moge besluiten, we leggen ons daarbij neer, spreken we dat af?’

*

4 Bedoeld wordt het Romeinse fort in Xanten, veertig kilometer ten oosten van Nijmegen, nu een archeologisch openluchtmuseum

Rome

Na zijn bezoek aan het Hof sloeg Plinius links af op het Forum Romanum, in de richting van de Tiber. Hij was opgelucht dat het precies zo was verlopen als hij vooraf had gehoopt. Hij had een belabberde indruk gemaakt en dat was precies de bedoeling geweest. In het Rome van keizer Nero kon je het beste te boek staan als 'onbeduidend', 'onvermogen' of 'ambitieloos'. De jonge *princeps* was namelijk ziekelijk jaloers en iedereen die zijn kop boven het maaiveld uitstak, liep het risico om slachtoffer te worden van zijn afgunst. Of het nou om paardenmennen ging, het voordragen van poëzie, het vertolken van de liedkunst, het schrijven van boeken of het verrichten van de krijgskunst, Nero diende te excelleren in alles wat hij ondernam. En zelfs op gebieden waar hij niets van afwist, deed men aan het Hof net alsof hij ook daar een kei in was.

Plinius was op weg naar de Porticus Octaviae waar zich, naast de tempels van Jupiter Stator en Juno Regina, ook een grote bibliotheek bevond. Hij was benieuwd of er nog nieuwe titels waren binnengekomen die mogelijkwijs zijn interesse hadden en die hij kon laten kopiëren door een van zijn geletterde slaven. Plinius bezat twaalf perfect opgeleide kopiïsten. Ze hadden hem een vermogen gekost. De meesten beheersten zowel het Latijn als het Grieks, maar beschikten daarnaast ook nog over afzonderlijke kwaliteiten. De één was gespecialiseerd in mathematica, een ander wist alles van sterrenkunde. Hij had een Fenicische kopiïst die, voordat hij tot slavernij verviel, een indrukwekkende geografische kennis van het Verre Oosten had vergaard. Plinius bezat sinds kort ook een Griekse arts die alles wist van genees-

krachtige kruiden en planten. Voor ieder denkbaar onderwerp had hij wel iemand aangekocht, zodat hij nu de perfecte ploeg bijeen had om zijn levenswerk tot een goed einde te brengen: het samenstellen van een zo compleet mogelijke beschrijving van de wereld, de natuur en al haar geheimen. Het moest een ode worden aan Moeder Aarde, de enige godin waarin Plinius werkelijk geloofde. Hij had nog vele jaren van noeste arbeid voor de boeg, maar de titel van dit levenswerk waarmee hij eeuwige roem hoopte te verwerven had hij al in zijn hoofd: *Naturalis Historia*.

Plinius was een studieuze man. In zijn villa bevond zich een ruim scriptorium waar zijn kopiisten alle boeken, reisverslagen, brieven en rapporten die hij interessant achtte, woord voor woord overschreven. Het gevolg van deze noeste arbeid was dat zijn villa vol lag met boekrollen, stapels papyrus en schrijftabletten. Plinius onderhield correspondentie met tientallen mensen over de hele wereld. Naast belezen was hij ook een man die veel had gereisd. Als cavalerieofficier had hij de kans gehad om grote delen van het Romeinse Rijk met eigen ogen te kunnen aanschouwen. Vanaf zijn drieëntwintigste had hij twaalf jaar in Beneden- en Boven-Germania gediend, waar hij van prefect van een cohort infanterie was opgeklommen tot de rang van *praefectus alae*, ofwel bevelhebber van een eigen vleugel van de cavalerie, bestaande uit vierhonderdtachtig indrukwekkende ruiters, geleverd door verschillende Germaanse stammen die bondgenoten waren van Rome. Het werken met die barbaren was hem goed afgegaan, hij had zelfs moeite gedaan om iets van hun taal te leren. Hij vond het leuk om naar hun verhalen te luisteren en te leren van hun zeden en gebruiken. De vele reizen die hij als cavalerie-officier mocht maken, hadden zijn nieuwsgierigheid naar hoe de wereld precies in elkaar stak alleen maar aangewakkerd. Hij had het Italische schiereiland gezien, had in zijn jeugd de klassieke oorden van Griekenland en Klein-Azië bezocht, grote delen van Gallia en Germania doorkruist. Hij was zelfs op een korte verkenningsmissie geweest op de Britse eilanden. Maar zijn honger naar kennis van de rest van de wereld was hiermee niet gestild, hij was juist groter geworden. Zijn verzamel-

drift naar bijzondere studies of geschriften kende bijna geen grenzen. Kapitalen gaf hij uit aan historische en geografische beschrijvingen van andere landen, brieven van ontdekkingsreizigers en handelaren, officiële legerrapporten, verslagen van gouverneurs van de provincies van het rijk. Alles wat hij maar kon vinden! Zijn kopiïsten werkten lange dagen om de manuscripten die hij had opgespeurd voor hem te kopiëren, zodat hij al deze kennis binnen handbereik had.

En het meest bijzondere was misschien nog wel dat deze hele wetenschappelijke operatie in het allergrootste geheim geschiedde. Voor de buitenwereld hield Plinius de schijn op dat hij zijn dagen vulde met het schrijven over onbenullige onderwerpen als speerwerpen bij de cavalerie of over de retorica. In werkelijkheid was hij al lang en breed bezig met zijn *Naturalis Historia*.

Onder aan de voet van het Capitool, vlak bij het Tabularium, waar de Romeinse staatsarchieven waren gevestigd, hield Plinius weer links aan. Hij neuriede een wijsje dat hij tijdens zijn verblijf in Beneden-Germania dikwijls had gehoord als zijn Bataafse en Friese cavaleristen aan het drinken waren geslagen. Het liedje kende vrolijke coupletten, die werden afgewisseld met een weemoedig refrein, dat bol stond van verlangen. De tekst had hij nooit helemaal letterlijk begrepen, maar het had iets te doen met neuken, vechten en zuipen. Typisch Germaans dus, om zelfs daar een melodramatisch lied over te kunnen zingen.

Plinius wilde net doorlopen naar de Porticus Octaviae toen hij staande werd gehouden door een andere Romein die vanwege het regime van Nero ook zo onzichtbaar mogelijk door het leven ging: generaal Titus Flavius Vespasianus. Rome was toch eigenlijk net een dorp, dacht Plinius bij zichzelf. In de metropool woonden weliswaar bijna een miljoen mensen, maar op de plekken die ertoe deden, zoals in de omgeving van de Senaat, de Palatijn, het Capitool en het Forum, kwam je dikwijls dezelfde mensen uit de gegoede klasse tegen. Een paar honderd families maakten feitelijk in het Romeinse Rijk de dienst uit en visiteerden dagelijks dezelfde locaties. Het viel niet mee om in deze onskent-ons-gemeenschap zo onopvallend mogelijk door het leven

te gaan. Het was mede daarom dat Vespasianus zich in een gesloten draagkoets liet vervoeren en dat Plinius in het openbaar dikwijls zijn hoofd bedekte onder een van de flappen van zijn toga.

‘Bij Mantus,’ fluisterde Vespasianus verbaasd. ‘Wat doe jij hier? Ik dacht dat je vanochtend naar het Hof zou gaan.’

‘Daar ben ik al geweest,’ antwoordde Plinius glimlachend. ‘Maar ik kwam niet verder dan Burrus, die bloedhond van de Praetoriaanse Garde. Hij haalde me uit de rij wachtenden en bespaarde me een afgang bij de keizer. In zekere zin een voordeel, want zo was ik snel klaar.’

‘Maar je hebt wel bereikt wat je wilde?’

‘O ja. Op de Palatijn hebben ze nu een nog veel lagere dunk van me dan ze al hadden.’

Vespasianus moest lachen. ‘Je volgt eigenlijk dezelfde overlevingsstrategie als Claudius voordat hij keizer werd: dommetje spelen, zodat niemand je serieus neemt.’

Plinius knikte instemmend. ‘Ja, zo heeft die ouwe sluwe vos inderdaad heel wat ellende in het paleis overleefd, alleen vertik ik het om mank te lopen of te stotteren, dat gaat me te ver.’

Vespasianus grijnsde. ‘En nu dacht je: ik heb het wespennest in het paleis achter de rug dus ik ga even een wandelingetje maken?’

‘Ja, zo iets. Maar ik ben eigenlijk onderweg naar de bibliotheek.’

‘Ach man, heb je nog niet genoeg met je neus tussen die stoffige teksten gehangen? Neem een maîtresse of koop een paar geile slavinnen, ga aan de drank, gooi alle remmen los in een lekkere ordinaire hoerenkast in de Subura, of organiseer een bacchanaal! Kom op, wees een kerel, leef je uit!’

Typisch Flaviaans, dacht Plinius bij zichzelf. De generaal hield van de goede dingen des levens, hetgeen je kon aflezen aan zijn gewichtige postuur. Natuurlijk was Vespasianus keurig getrouwd, hij had een verstandshuwelijk dat hem twee zonen en een dochter had opgeleverd, maar daar was alles mee gezegd. Zijn werkelijke passie reserveerde Vespasianus voor diens min-

nares Caenis, een vrijgelatene van wijlen vrouwe Antonia. Zijn verhouding met deze voormalige slavin was een publiek geheim, maar om de gevoelens van zijn echtgenote te sparen was Vespasianus redelijk discreet. In zijn jonge jaren was de Flaviër berucht geweest om zijn liederlijke gedrag, maar sinds hij carrière had gemaakt in het leger dronk hij minder en was zijn gedrag – mede door de temperende invloed van Caenis – veel evenwichtiger geworden.

‘En wat brengt jou in de openbaarheid, mijn beste?’ vroeg Plinius op zijn beurt.

Ondanks hun verschil in rang en leeftijd tutoyeerden de twee mannen elkaar, beiden waren voortgekomen uit de provincie en maakten geen deel uit van de oude stedelijke elite. Zowel de Flaviërs als de Plinii behoorden tot de ridderstand, een sociale klasse die dankzij hun belangrijke rol in de legioenen en de handel enorm in opmars was.

‘Ik ben op weg naar de Campus Martius. Ik was benieuwd naar de vorderingen van Domitianus, mijn jongste.’

Plinius voelde zijn maag verkrampen, maar verborg het gevoel achter een brede glimlach. Hij was zelden jaloers, maar het hebben van kinderen was iets wat hij zichzelf ook had gegund. Hoe graag zou hij niet een eigen zoon of dochter in huis hebben gehad die hij de beste opleiding kon geven die je maar kon bedenken! Het was er gewoon nooit van gekomen. Op zijn drieëntwintigste was hij naar Germania vertrokken, had daar wel korte affaires gehad met lokale vrouwen, maar was nooit getrouwd. Een van de redenen dat hij nu in Rome woonde, was juist om een geschikte huwelijkspartner te vinden. Het kwam daar echter amper van, niet alleen omdat het te link was om je in het gemeenschapsleven te storten, maar ook omdat hij nu eenmaal zo graag in de boeken zat.

‘Waar is Domitianus mee bezig?’

‘Het mannetje is pas zeven, maar hij is tamelijk behendig aan het worden met pijl en boog. Hij is heel anders dan zijn oudere broer Titus, dat is een echte vechtersbaas zoals je weet. Domitianus loopt niet zo graag voorop. Hij is iemand die van boeken

houdt, net als jij. Dus ik ben allang blij dat er één wapen is waar hij nog enig enthousiasme voor heeft.’

Plinius hield wijselijk zijn mond over de kleine Domitianus. Hij had van Caenis wel eens gehoord over de achterbakse karaktertrekken van de jongste zoon van Vespasianus, zo klein als hij was. Meermalen was het joch betrapt op het mishandelen van de kindslaven in huis en ook legde hij een opmerkelijke wreedheid aan de dag tegen dieren. Hoe anders was diens evenwichtige oudere broer Titus, die onlangs als militair tribuun was vertrokken naar de in Germania gelegeerde legioenen. Op zijn negentiende al! Als hij zich daar in het noorden wist te bewijzen, dan stond de oudste zoon van Vespasianus een grootse toekomst te wachten. Maar behalve dat Titus met deze benoeming in het buitenland qua carrièreplanning mooi op koers lag, was er een tweede reden waarom de Flaviërs blij waren dat de oudste zoon ver weg was van Rome. Hij was namelijk de jeugdvriend geweest van Brittannicus, de enige zoon van keizer Claudius, die drie jaar geleden ‘ter voorkoming van dynastieke problemen’ door zijn stiefbroer keizer Nero uit de weg was geruimd middels vergiftiging. Als Titus in Rome was gebleven zouden de spionnen van het Hof hem zeker nauwlettend in de gaten hebben gehouden.

‘Ik wens je veel plezier op de Campus Martius,’ zei Plinius. Hij keek om zich heen, het werd druk op straat. Hij wilde niet al te lang aan de voet van het Capitool blijven hangen.

‘Voordat je gaat, had ik nog wel een vraag voor je,’ vervolgde Vespasianus. ‘Heb jij wel eens iets gehoord of gelezen over een oosterse god die Mithras heet?’

‘Ja, vaag...’

‘Een nieuwe god die het goed voorheeft met soldaten, klopt dat?’

Plinius wreef over zijn nek. ‘Ik weet er het fijne niet van. Maar ik kan het zo meteen wel even voor je nakijken in de bibliotheek. Vanwaar de interesse?’

‘Ach gewoon... Je kent me.’

Plinius knikte. En of hij Vespasianus kende! En zeker als het aankwam op diens relatie met de wereld van goden en geesten.

De Flaviër was een wandelende contradictie. Enerzijds was hij een uitermate praktisch denkende man, anderzijds werden veel van zijn gedragingen en zelfs militaire beslissingen ingegeven door zijn heilige ontzag voor alles wat met godsdienst en zelfs bijgeloof te maken had. Vespasianus raadpleegde dikwijls zieners en zieneressen, bezocht schimmige religieuze bijeenkomsten en gaf een fortuin uit aan offers in de meest uiteenlopende tempels om de goden maar te vriend te houden, of ze nu Romeins, Grieks, oosters of barbaars waren, dat maakte hem weinig uit.

‘Merda!’ fluisterde Vespasianus geïrriteerd.

‘Wat?’ Plinius keek geschrokken om zich heen.

‘Daar, bij het theater van Marcellus,’ wees Vespasianus zo opvallend mogelijk. ‘Twee lictoren, een vergulde draagkoets en een horde lijfwachten, dat kan er maar één zijn, en ze komt onze kant op.’

Vespasianus gebaarde zijn slaven om alvast ruim baan te maken voor de naderende stoet van Julia Agrippina Minor, de moeder van Nero en weduwe van keizer Claudius. Was de jonge vorst iemand om rekening mee te houden, zijn moeder was zo mogelijk nog gevaarlijker. Gepokt en gemazeld aan het Hof, een aarts-intrigante van wie kwade tongen beweerden dat ze haar echtgenoot keizer Claudius had laten vergiftigen om hiermee haar zestienjarige zoon Nero op de troon te krijgen. Samen met Burrus en Seneca was zij de voornaamste adviseur van de jonge vorst en was het in feite Agrippina die veel bepaalde van wat er in het rijk gebeurde. En dat was slecht nieuws voor mannen als Vespasianus en Plinius die haar vermoorde man Claudius altijd trouw hadden gediend en zelfs in zekere mate bewondering voor hem hadden gekoesterd.

‘Wat moet zij hier in godensnaam?’ fluisterde Plinius. Hij stond als aan de grond genageld, want door weg te lopen als een keizerlijk personage naderde, maakte je jezelf verdacht. En verscholen blijven onder de flap van zijn toga was ook geen goed idee, het zou de lijfwachten van de keizerin-moeder alleen maar attenderen op mogelijk gevaar. Hij had geen andere keus en ont-

blootte eerbiedig zijn hoofd in de hoop dat de stoet zou passeren. Maar tot zijn schrik liet Agrippina haar draagkoets stilhouden bij die van Vespasianus. Ze schoof het gordijn opzij.

‘Nee maar, generaal Vespasianus, wat staat u hier midden op straat te smoezen?’ Ze toverde een diabolische glimlach op haar gezicht. ‘Wie is uw vriend met wie u aan het samenzweren bent?’

Niet gewend aan de zwarte paleishumor kromp Plinius haast in elkaar van ellende.

‘Mijn naam is Gaius Pl...’

Maar verder kwam hij niet. ‘Had ik u permissie gegeven om te spreken?’ bitste Agrippina. Plinius sloeg zijn ogen neer. Hij had de keizerin-moeder wel eens van een afstand gezien, maar nog nooit van zo dichtbij. Uiteraard wist hij dat vriend en vijand haar schoonheid roemden, ook al was ze de vijfenveertig gepasseerd. En Plinius moest toegeven: ze was nog steeds bloedstollend mooi. Haar gezicht had een fraaie egale vorm, haar huid was vrijwel rimpelloos, net zoals de marmeren standbeelden en bustes die er ter ere van haar overal in de stad stonden opgesteld. En tussen zijn oogleden doorkijkend realiseerde Plinius zich dat de levende Agrippina eigenlijk amper verschilde van al die beelden. Perfect van vorm, maar bikkelhard. Er was geen greintje zachtheid in deze schoonheid te bekennen.

‘Hoogheid, wat mijn vriend probeerde te zeggen is dat hij Gaius Plinius Secundus heet,’ antwoordde Vespasianus op formele toon. ‘En wat uw vraag betreft of wij een samenzwering aan het bekonkelen waren, kan ik u verzekeren dat dit inderdaad het geval is...’

Plinius’ hart sloeg twee slagen over en hij durfde niet op te kijken, waardoor hij de twinkeling miste die Vespasianus in zijn ogen had.

‘Plinius komt net van het paleis, waar hij Zijne Doorluchtige Majesteit eer heeft willen brengen door hem een geschrift van zijn hand aan te bieden.’

‘O? Waarover?’ Ze keek Plinius nu direct aan, waaruit deze opmaakte dat hij nu wél persoonlijk diende te antwoorden.

‘Over het nut van speerwerpen bij de cavalerie, Hoogheid.’

Vespasianus viel hem bij. ‘Plinius heeft twaalf jaar gediend in

Germania, onder meer als prefect van een *ala*⁵ Bataafse, Ubische en Friese ruiters. Maar tegenwoordig hanteert hij liever zijn schrijfgerei dan zijn schild en *spatha*.⁶

‘En werpsperen begrijp ik,’ meesmulde Agrippina zonder overigens een spier van haar marmeren gezicht te vertrekken. ‘Maar wees eens eerlijk: waar ging jullie samenzwering over?’

Vespasianus glimlachte zijn tanden bloot. ‘Plinius vroeg me of ik misschien een onderwerp kon bedenken waarmee hij de keizer wél op de juiste wijze kon eren. En daarover stonden we te praten toen we u ineens zagen aankomen.’

Agrippina keek hem onderzoekend aan, terwijl ze de informatie op zich liet inwerken. Vervolgens brak er ook bij haar een gereserveerd lachje door.

‘En jij Vespasianus, jij schijnt veel tijd door te brengen op je landgoed in Falacrinum,⁷ heb ik me laten vertellen.’

‘Ja, Hoogheid, mijn moeder wordt een dagje ouder, dus ze kan wel wat hulp gebruiken...’

‘Ach zo...’ antwoordde Agrippina bedachtzaam. De spottende blik in haar ogen maakte duidelijk dat ze Vespasianus absoluut niet geloofde. Met zijn boerenslimheid had de Flaviër gelukkig meteen door dat hij het over een totaal andere boeg moest gooien.

‘Vooruit, de waarheid dan maar,’ zei hij quasi schuldbevestigend. ‘Falacrinum is de enige plek waar mijn maîtresse en ik samen kunnen zijn zonder dat anderen zich eraan storen.’

‘Omdat ze een slavine is?’

‘Een vrijgelatene, Hoogheid. En ver beneden mijn stand, ik weet het. Maar ik kan er ook niks aan doen, ik hou gewoon van die vrouw!’

De plotselinge bekentenis van Vespasianus deed Agrippina ontspannen. Voor het eerst kwam er zowaar een zweem van menselijkheid in haar ogen.

5 Cavalerie-eenheid van ongeveer vijfhonderd man

6 Een lang type zwaard dat door de cavalerie werd gebruikt

7 Falacrinum ligt in de huidige provincie Rieti, ongeveer zestig kilometer ten noordoosten van Rome